

Література:

1. Проблеми онтології державної влади в політичному і соціологічному аспекті (Л. М. Герасіна) // Український соціум. - 2004. - № 2 (4). - С. 21
2. О.Ф.Скакун. Теорія держави і права.//Консум.-2000.-690 с.
3. Кулак Н.В. Актуальні питання правового статусу добровольчих формувань в Україні./ Н.В. Кулак // Часопис Київського університету права – 2016. – № 4.

УДК 342

РЕСПУБЛІКАНСЬКА ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Студент Д. В. Мороз гр. БП-15

Наук. керівник к.н. з держ. упр. Н.В. Кулак

Київський національний університет технологій та дизайну

Республіка є найпоширенішою формою правління у світі. Із більше 200 існуючих сьогодні держав близько 160 мають демократичну форму правління. Головною ознакою, що відрізняє республіку від монархії є те, що в республіці органи вищої державної влади обираються народом на певний термін. Вони підзвітні та підконтрольні народу, виконують свої повноваження відповідно до конституції та інших законів держави і у разі протиправної діяльності несуть відповідну юридичну, політичну, а також моральну відповідальність [1]. Актуальність вибраної теми полягає у тому, що уявлення про форму держави, її зміст та сутність постійно перебувають у стадії змін та розвитку. Питання про розвиток і удосконалення республіканської форми державного правління має особливе значення для вітчизняної конституційно-правової науки, так як Україна знаходиться у стані постійних політичних та соціально-економічних змін, які відображаються на формі державного правління.

Виділяють такі основні ознаки республіки:

1. Виборність вищих органів держави безпосередньо або опосередковано народом, тобто представницький характер державної влади.
2. Змінюваність вищих посадових осіб і державних органів у результаті виборів.
3. Строковість повноважень вищих посадових осіб держави і державних органів.
4. Відповідальність вищих посадових осіб держави за неналежне виконання своїх повноважень перед народом або вищим представницьким органом.
5. Верховенство актів, які видаються вищим представницьким органом країни [2].

Республіканська форма правління існувала ще в античному світі, але широке поширення республіканського ладу почалося у XIX ст. В історії

існували різні види республік: афінська демократична, спартанська аристократична, римська аристократична, феодальні міста-республіки, буржуазно-демократичні, соціалістичні та ін. Сучасні республіки поділяються на парламентські, президентські і змішані (президентсько-парламентські або парламентсько-президентські).

Досить значну кількість серед республік, особливо в Європі, мають парламентські республіки. В них верховна державна влада належить обраному народом органу — парламенту, котрий, як правило, формує всі інші вищі органи державної влади. До таких республік можна віднести Італію, ФРН, Австрію, Індію, Угорщину, Чехію, Грецію та ін.

Основними ознаками парламентських республік є такі.

1. Провідна роль парламенту серед інших органів державної влади. Законодавчий орган — парламент у таких державах не тільки займається виданням законів, а й наділений повноваженнями формувати органи виконавчої і судової гілок влади.
2. Відсутня заборона депутатського мандата, тобто депутатам парламенту надається право одночасно посідати посади в органах виконавчої влади і управління. Уряд формується головним чином з числа депутатів парламенту, які належать до правлячої партії, блоку.
3. Уряд підконтрольний і підзвітний парламенту, несе політичну відповідальність перед ним.
4. Парламент має право висловити недовіру урядові, що тягне за собою його відставку. В свою чергу, уряд може звернутися до президента з проханням розпустити парламент і призначити дострокові вибори.

Позитивні якості парламентської республіки вбачаються в їх здатності частіше встановлювати стабільну демократію і надавати політичному процесу певної гнучкості. Проте ці позитиви можуть повною мірою проявитися за наявності високої політичної і правової культури у суспільстві, стабільності його демократичних засад. У разі відсутності цих чинників парламентська республіка може виявитися нестабільною і недієздатною вирішувати загальносуспільні питання. Такі недоліки пов'язуються з можливою нестабільністю виконавчої влади, що виражається в частих урядових кризах за умови відсутності постійної правлячої більшості у парламенті (наприклад, Італія).

До президентських республік можна віднести США, Аргентину, Мексику, Іран, Бразилію, Швейцарію та ін. Загальними ознаками таких республік є наступні.

1. Президент є одночасно главою держави і уряду (виконавчої влади). Він керує різними сферами суспільного життя за допомогою підпорядкованого йому державного апарату. Тому, в президентській республіці як правило, відсутня посада прем'єр-міністра.
2. Президент обирається безпосередньо народом або обраними народом виборцями, а тому несе політичну відповідальність безпосередньо перед народом.

3. Уряд формується президентом і відповідальний перед ним.
4. Наявність інституту відповідальності президента у вигляді процедури відсторонення від влади (імпічмент).

Позитивними якостями президентських республік є передусім те, що президент в таких республіках виступає символом об'єднання загальнонаціональних прагнень. Президентська система правління, як правило, забезпечує більшу ступінь стабільності, ніж парламентська. Тим не менш президентська республіка теж не є ідеальною формою правління. Не виключено, що президент може не мати достатньої кількості голосів у парламенті, аби втілити в життя свою програму, хоча за допомогою права вето може перешкодити парламентові схвалити альтернативну законодавчу програму.

В останні десятиріччя внаслідок різноманітних чинників з'являються змішані форми державного правління, які поєднують ознаки парламентських і президентських республік — президентсько-парламентські і парламентсько-президентські республіки.

У президентсько-парламентських республіках президент наділений більш широкими повноваженнями у формуванні уряду і впливі на нього, ніж парламент. У таких республіках президент хоча і не є офіційним керівником уряду, проте він може надавати йому керівні вказівки, головувати на його засіданнях, скасувати нормативні акти, що їх видає уряд, відправляти уряд у відставку, має широкі повноваження при його формуванні тощо. До президентсько-парламентських республік належать, наприклад, Франція, Російська Федерація та ін.

У парламентсько-президентських республіках президент також наділений широкими повноваженнями, однак його вплив на формування і роботу уряду обмежено повноваженнями парламенту в цій сфері. Саме до таких республік належить Україна.

Література:

1. Автономія та її роль у державному будівництві (країни Європи): монографія. — К.: Логос, 2009. — 504 с.
2. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. — Харків: Право, 2009. — 584 с.
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2001. — 656 с.
4. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. — Х.: Право, 2015.
5. Бостан Сергій. Поняття форми державного правління та її історичні типи. // Влада. Людина. Закон. — № 1, 2011.
6. Кулак Н. В. Актуальні питання правового статусу добровольчих формувань в Україні. / Н. В. Кулак // Часопис Київського університету права — 2016. — № 4.